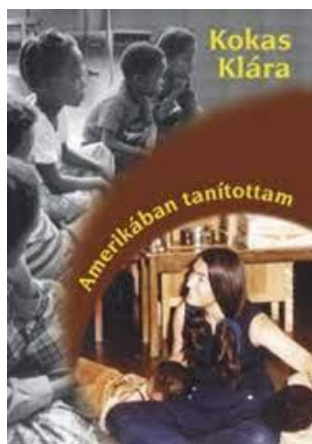


KOKAS KLÁRA ZENEPEDAGÓGIAI RENDSZERÉNEK GYÖKEREI²

Gondolataim Kokas Klára: Amerikában tanítottam című könyvéről



Kokas Klára Amerikában tanítottam

(B.K. L. Kiadó és Reklám Kft. Szombathely. 1978. Második kiadás, 2001.)

Kokas Klára zenepedagógiai rendszerével való munkásságom hosszú évtizedekre nyúlik vissza. A Kokas Klára Agape Zene-Életöröm Alapítvány által létrehozott első pedagógus továbbképzés hallgatójaként végeztem. Tanulmányaim alatt kezdtem el alkalmazni az ott tanultakat és huszonkét éve folyamatosan élvezhetik a Kalász Művészeti Iskola gyermekcsoportjai Kokas zenepedagógiai rendszerének előnyeit. Ez a könyv kitüntetett szerepet tölt be életemben, ugyanis nyomon követhetjük benne Kokas Klára zenepedagógiai rendszerének kialakulását, és itt találkozhatunk azokkal a dilemmákkal, amelyek a mai kor pedagógusait is foglalkoztatják: a különböző pedagógiai módszerek adaptációs lehetőségeit, a hátrányos helyzetű gyermekek nehézségeivel való küzdelmet, a zenét érintő multikulturális megoldásokat. Nem kapjuk készen a mintát, az óravázlatokat, ellenben végig követhetjük a pedagógus küzdelmeit. Közel enged magához, így őszinte vallomásai tanúskodnak a gyermekekhez vezető tanítás rögös útjáról.

¹ Reikort Ildikó zenetanár, mesterpedagógus, zeneterapeuta, évtizedek óta a zenetanítás új lehetőségeit kutatja és alkalmazza.

² Lektorálta: Dr. Bredács Alice, Pécsi Tudományegyetem, Művészeti Kar, Zeneművészeti Intézet

A könyv szerkezete 83 oldalt tartalmazó, 13 fejezetében foglalja össze Kokas Klára Bostonban töltött három kerek esztendejének munkáját. Kokas Klára két legnépszerűbb könyve („A zene felemeli a kezeimet” és „Az öröm, bűvös égő szikra” című könyvei) mellett várja, hogy mindenki élvezettel forgathassa, aki zenei és művészeti eszközökkel dolgozik, illetve a Kokas-téma iránt elkötelezett.



[**A zene felemeli kezeimet. Fogas János portréfilmje Kokas Kláráról \(2004/05\) \(56:18\) // Tóth Teréz: Hangok - Képek - Gyerekek. Hogyan járulhat hozzá Fogas János: A zene felemeli kezeimet c. filmje a „Kokas-pedagógia” mélyebb megértéséhez? \(pdf\) \(Parlando 2022/5.\)**](#)

Kokas Klára 1978-ban kiadott könyve az Egyesült Államokban eltöltött három év meglehetősen gazdag tapasztalatáról ír. Élménybeszámoló jellege miatt olvasás közben testközelinek érezhetünk minden mozzanatot, nem csak az őszinte vallomások miatt, hanem mert a közvetlen és szemléletes megfogalmazás mélyebben segít átélni a leírtakat. Felfedezhetjük azt a sokszínűséget/sokrétűséget, amely nem csak szakmai, emberi gazdagodást hozott Kokas Klárának, de zenepedagógiai rendszere gyökerét is jelentette. Az amerikai évek tanulása és tapasztalata nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy a zenetanítás reformpedagógusaként tartsuk számon ma is. A könyv végére érve lendületet kapunk ahhoz, hogy a zenetanítás területén érdemes újítani, nyitni más kultúrák, módszerek, megoldások felé, összességében a pedagógia, ezen belül a zene- és énektanítást az élménypedagógia szemléletével, szárnyalva is művelhetjük, tanár és tanítvány együtt töltekezhet a zenéből.

Kokas későbbi írásában utal saját zenepedagógiai rendszerén belül megjelenő élménypedagógia jellegzetességeire: „A művészetek sokféle összefüggésben alkalmazhatók az önmegvalósítás, a személyiség optimális kibontakoztatásának segítésére. Komplex esztétikai nevelési kísérletünk a zenéhez kapcsolódó kötetlen mozgások köré épül. Az értékes zenéhez szabadon

improvizált mozgások, megjelenítések, ábrázolások és konstruálások alkalmasnak bizonyultak időleges vagy hosszan tartó belső feszültségek megszüntetésére is, mert a zenével felszínre hozott görcsösségeket, szorongásokat a kötetlen, szabad mozdulatok öröme katartikus kibomlással, megkönnyebbüléssel feloldhatta.”³

A tartalomjegyzék Kokas Klára gondolatainak summázatának iránymutatójaként tükrözi újszerű hatásokkal teli gazdag, az Egyesült Államokban eltöltött munkájához kapcsolódó élményekkel átítatott tevékenységének ívét.

Kokas Klára „Amerikában tanítottam” című könyve nem csak a szűkebb szakmai közönségre lehet hatással, hanem a pedagógusok szélesebb körét is érintheti, mivel jelen világunkat egyre inkább érintő, multikulturális jelenséget érintő kérdés is markánsan végigvonul a könyv egészén. Ugyanakkor a zene- és énekpedagógiát gazdagítja igazán, többek között a művészeti területeket szorosan érintő személyiségfejlesztő gyakorlatokkal ad többletet. A hagyományos pedagógiával szemben. Kirajzolódik Kokas Klára gyermekközpontú attitűdje, ami korunk művészetpedagógiájának egyik elengedhetetlen alkotóeleme. Ezen felül e zenepedagógiai rendszer az összművészeti területek átjárhatóságát teszi lehetővé, mint a zene és mozgás kapcsolatát, a képzőművészeti eszközökkel történő alkotást, ezáltal az önkifejező eszközök gazdag tárházát kínálja a gyermekek számára.

A könyv tizenhárom fejezete Kokas Klára amerikai esztendőinek pedagógiai élményeit foglalja össze. A bevezetőben egy pillanatkép tanúskodik a gyermekekkel való kapcsolatáról, fontos volt Kokasnak, itt írja azt, hogy 1976 tavaszán, az Egyesült Államokban töltött évek után három évvel később, volt bostoni tanítványa „James levele készítetett arra, hogy leírjam, amire három amerikai évemből emlékezem.”⁴

A bemutatkozó rész nem csak azokat a népi zenei hagyományokat említi meg, amelyeket magával vitt, hanem azt a három fő területet, amely amerikai munkáját meghatározta: a néger népi gyermekjátékok forrásainak felfedezését,

³ Kokas, K. (1986): Néhány tapasztalat a zenei mozgások és megjelenítések köré épülő foglalkozások hatásáról I. In: Kodály Intézet Évkönyve III. Kecskemét.

⁴ Kokas, K. (1978): Amerikában tanítottam, B.K. L. Kiadói és Reklám Kft. Szombathely. 9.

pszichológiai csoportban folytatott kutatást, illetve a hátrányos helyzetű gyermekekkel töltött munkát.

A *bostoni kóstolgotó* című fejezet az amerikai ismeretlen élet újszerűségeit, nehézségeit és örömeit tárja fel személyes őszinteséggel, majd a *Belvárosi szegények, külvárosi gazdagok* részben a Kodály Musicial Training Institute-ban zajló kutatásával kapcsolatos tapasztalatait írja le.



A „*Zenei diéta, zenei anyanyelv*” című fejezetében a Kodály-módszer magyar dallamkincsének alkalmazási lehetőségeiről, a kulturális különbségekről, és az ebből adódó nehézségek áthidalásáról, a tanári kreativitásról kapunk realiztikus képet. A frontális tanítási módot alkalmazó és az „open class” elvre épülő iskolák meglehetősen nagy különbségeiről olvashatunk ebben a fejezetben. A nyílt osztály fogalmával Kokas is ekkor találkozott először. *John Holt* ezt írja:

„Ahogy a gyermekek buknak” című híres könyvében: „Olyan iskolára van szükség, amelyben minden gyermek a maga módján elégítheti ki kíváncsiságát, fejlesztheti képességeit és tehetségét, követheti érdeklődését, és ahol az őt körülvevő felnőttek és idősebb gyerekek segítségével nyer bepillantást az élet gazdagságába és a variációk sokféleségébe. Röviden az iskolának az intellektuális, művészeti, alkotó- és sporttevékenységek tárházának kell lennie, amelyből minden gyerek akkor merít, amikor akar.”⁵

⁵ Holt, J. (1967-68): *How Children Fail*. Pitman Publishing Co., New York.

Sherbrooki látogatása során Dienes Zoltán matematika óráin vehetett részt, amely nagy hatást gyakorolt Kokas Klárára, emellett. Az akkori reformpedagógiai irányzatok új utat nyitottak számára. A magyar pedagógusok számára még elérhetetlen „korszerű pedagógiáról” szóló szakirodalmakat gyűjtötte és olvasta. A neki legfontosabb módszereket tartalmazó könyveket, cikkeket, -tétélesen hatot- külön ismertet ebben a részben. Szakmai fejlődéséről tanulni vágyásáról tanúskodik az is, hogy a Harvard Egyetemen fejlődéslelektan órákat hallgatott.

A „*Sikerek és kudarcok*” fejezete a Kodály Musical Training Institut képességvizsgálati nehézségeit foglalja össze, az „*Egy kis indián néprajz*” a küzdelmeket egy új világ megismerésével oldja fel. Kayentába repülünk, ahol az Egyesült Államok leginkább hátrányos helyzetben élő népének gyermekeivel és a rezervátumban élő navajo indiánok szokásaival, művészetével ismerkedhetünk meg Kokas írása alapján.

A „*Black is beautiful!*” fejezet a legterjedelmesebb a könyvben (41-67.oldal), a kötet fő szakaszának is tekinthetünk. A Kodály Musical Training Institut programjai több különböző iskolában és szociális környezetben zajlottak. Visszatérve Boston belvárosi, afroamerikai szegregált iskoláiba, Kokas újra szembesül a hátrányos helyzetű gyermekek oktatási módszereivel és az oktatáskörülményeivel, ami különösen kontrasztos a külvárosi, jól ellátott iskolák mellett. Az oktatáspolitikáról szóló kritikák egybevágtak Kokas saját tapasztalataival, amelyeket szinte esettanulmány szintű beszámolóiban tár az olvasó elé.

Többször érezhetjük az indulatot és kritikát, amit Kokas Klára a már majdnem három éve tartó amerikai munkája során érzett megfogalmazott a gyermekeket minden téren érintő negatív megkülönböztetések és az ebből adódó hátrányos helyzetük miatt. A sokszor lehetetlen helyzetben a gyerekek koncentrációjának kiharcolása és kis ideig való megtartása volt a cél. Talán ezért is illeti pedagógus tanfolyamának első szakaszát a „*Félfigyelemből a teljes figyelembe*” elnevezés.

[Legnépszerűbb zeneszámok – Bessie Jones](#)
[TELJES LEJÁSZÁSI LISTA MEGTEKINTÉSE](#) (120 felvétel)

Kokas Klára hosszan ír arról (és későbbi összefoglaló fejezetében is visszatér rá) hogy Bessie Jones afrikai eredetű dalai, játéka, az improvizáció

gazdagsága, a jazz új utat nyitott Kokas Klára számára. Mégpedig a pedagógiában rejltó improvizatív lehetőségek útját.

Mondhatjuk azt, hogy Bessie Jones-nál tett első látogatása alkalmával fogant meg Kokas Klára zenepedagógiai rendszerének lényeges eleme: a zene és mozgásimprovizáció fúziója? A kötet további fejezeteiben többszöri utalást találhatunk erre vonatkozólag. Valamint olvashatunk még Kokas Klára, a Kodály-módszer tanításáról szóló összefoglalóját, amelyben a Zenei programban előírt Kodály-módszer zenei elemeivel és a dokumentáció nehézségeivel ismerkedhetünk meg.

A „*Nyugodtan hazarepülhetek*” rész még nem a búcsúról szó, hanem egy óvodás csoportban töltött három hónapos munkába enged betekintést. Itt már felfedezhető Bessie Jones hatása, amire Kokas is hivatkozik: „Mindig Bessie Jones dalával kezdtük...” Itt már a mozgásimprovizáció is megjelenik is, illetve a névéneklésről is olvashatunk, ami a későbbi Kokas-foglalkozások kedvelt részévé vált. Az utolsó fejezetben, a „*Kitekintés*”-ben az Egyesült államokban eltöltött három év összefoglalóját olvashatjuk minden aspektusból megvilágítva. Az amerikai évek tanulása és tapasztalata nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy a zenetanítás reformpedagógusaként tartsuk számon ma is.

Kokas Klára „Amerikában tanítottam” című könyve markáns pedagógiai problémákat boncolgató, mégis élvezetes írás. Még könnyebb lenne olvasni, ha a tördelő barátságosabb betűtípust választott volna, illetve az oldalak megszerkesztésénél nagyobb margót hagyott volna a túlzásfoltosság elkerülése miatt és a könnyebb olvashatóság érdekében. A könyvben szereplő képek dokumentáló jellegűek, nem emelik a kiadvány színvonalát. A tartalom meglehetősen sokrétű témát érint: a zenepedagógia, a szociológia és pszichológia területét. Éppen ezért a Kodály Musical Training Institut programjában szereplő kutatás adatairól, körülményeinek részleteiről és az eredmények adatairól szívesen olvastam volna. Mindent összevetve, a könyv tartalmát tekintve ma is aktuális, mert útravalót jelent minden gyermekekkel foglalkozó „tanítónak”. Nem csak a szakmai nehézségek megoldásaira kínál modellezhető változatokat, de biztatást ad a pedagógusoknak, hogy ne féljenek a vívódásaiktól, merjenek az új megoldások keresésének útján maradni.

Kokas Klára, a magyar zenetanítás újító zenepedagógusa, akinek meglehetősen színes pályafutása során több könyve és írása jelent meg:

1. Kokas Klára (1986): *Néhány tapasztalat a zenei mozgások és megjelenítések köré épülő foglalkozások hatásáról I.* In: Kodály Intézet Évkönyve III. Kecskemét. 99-101
2. Kokas K. (1992): *A zene felemeli a kezeimet.* Akadémiai Kiadó, Budapest.
3. Kokas, K. (1998): *Öröm bűvösség égi szikra.* Akkord Kiadó, Budapest.
4. Kokas, K. (2012): *Megfésültem a felhőket.* Kokas-Klára Agape Zene-Életöröm Alapítvány kiadvány, Budapest.